

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Bakalářská práce

VÝZNAM TEOLOGIE PRO SOCIÁLNÍ PRÁCI
(S PRAKTICKÝM OVĚŘENÍM)

Vedoucí práce: Dr. Ing. Alois Křišťan ThD.

Autor práce: Veronika Vášová

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: Prezenční

Ročník: 4.

2014

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/ 1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

Podpis:

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu práce Dr. Ing. Aloisi Křišťanovi ThD., za jeho cenné rady, připomínky, metodické vedení a trpělivost při vedení mé práce. Stejně tak bych chtěla poděkovat rodině a přátelům za jejich trpělivost a podporu při psaní této bakalářské práce. Na závěr patří mé díky sociálním pracovníkům, kteří si našli čas, aby důsledně vyplnili dotazník, jenž byl nezbytný pro mé praktické ověření

OBSAH:

ÚVOD.....	6
1. SOCIÁLNÍ PRÁCE A PRAKTICKÁ TEOLOGIE.....	7
1.1. SOCIÁLNÍ PRÁCE	7
1.2. PRAKTICKÁ TEOLOGIE	8
1.2.1. <i>Diakonie</i>	9
1.3. VÝZNAM PRAKTICKÉ TEOLOGIE PRO SOCIÁLNÍ PRÁCI	10
1.4. INTERAKCE DIAKONIE A SOCIÁLNÍ PRÁCE.....	12
2. CHARITATIVNÍ PRÁCE.....	13
2.1. LÁSKA K BLIŽNÍMU	13
2.2. CHARITATIVNÍ PRÁCE A JEJÍ ZNAKY	13
3. VÍRA.....	15
3.1. VÝZNAM POJMU KŘESŤANSKÁ VÍRA.....	15
3.2. VLASTNOSTI VÍRY	15
3.3. PÉČE O KŘESŤANSKOU VÍRU.....	16
4. VLIV VÍRY NA POMÁHÁNÍ SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA.....	19
4.1. SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK	19
4.2. KŘESŤANSKÉ INSPIRAČNÍ A MOTIVAČNÍ ZDROJE PRACOVNÍKŮ V POMÁHAJÍCÍCH PROFESÍCH	20
4.3. POZITIVNÍ VLIV VÍRY NA RIZIKOVÉ MOTIVACE VOLBY POMÁHAJÍCÍ PROFESE	21
4.4. NEGATIVNÍ VLIVY KŘESŤANSKÉ VÍRY NA POMÁHÁNÍ.....	22
5. PRAKTICKÉ OVĚŘENÍ	24
5.1. CÍL PRAKTICKÉHO OVĚŘENÍ A HYPOTÉZY	24
5.2. METODIKA	24
5.2.1. <i>Technika sběru dat a použitá strategie</i>	24
5.2.2. <i>Charakteristika výzkumných vzorků a harmonogram práce</i>	24
5.3. VÝSLEDKOVÁ ČÁST	25
5.3.1. <i>Jednotlivé vyhodnocení pokládaných otázek</i>	25
5.3.2. <i>Shrnutí</i>	27
5.4. DISKUZE	28

ZÁVĚR	31
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	32
SEZNAM PŘÍLOH:	35
PŘÍLOHY	36
ABSTRAKT	38
ABSTRACT.....	39

ÚVOD

Téma, které jsem si zvolila, pro sepsání mé bakalářské práce, se nazývá Význam teologie pro sociální práci (s praktickým ověřením). Podnět pro výběr tohoto tématu vychází z mnou studovaného oboru Sociální a charitativní práce na TF JU. Toto téma jsem si zvolila proto, že bych chtěla zjistit, jaký má vliv víra na sociální práci a tímto způsobem si i rozšířit své povědomí o této problematice.

Cílem bakalářské práce je popsání podstaty víry a její vliv na profesi věřícího sociálního pracovníka. Dílčím cílem je vytvoření struktury práce, která je srozumitelná jak pro mě, tak pro toho, kdo práci bude číst.

Práci koncipuji tak, že nejprve v první kapitole vymezuji jak sociální práci, tak praktickou teologii, diakonii a jejich význam. Protože tak, kde se setkává diakonie a sociální práce,¹ mluvíme o charitativní práci, věnuji následující kapitole právě jí. Přes kapitulu, v níž se věnuji víře a péči o ni, se dostávám ke kapitole, jež je stěžejní pro mou práci a zabývá se vlivem této víry na sociální práci, které může být jak pozitivní, tak negativní. V poslední řadě se pak věnuji přímo praktickému ověření, jež mi vyplývá z předchozích kapitol.

Základními zdroji, které využívá, jsou: encyklika Benedikta XVI. *Deus caritas es*, učebnice *Praktické teologie pro sociální pracovníky* od Martinka a kolektivu autorů a neposledním ze základních zdrojů je *Teorie a praxe charitativní práce*, uvedení do problematiky, praktická reflexe a aplikace od Opatrného, Lehnera a kolektivu autorů. Oporou mi byla *Metodická příručka ke zpracování závěrečných prací*, jejíž autoři Veber a Bauman působí na TF JU.

¹ Srov. OPATRNÝ, M. Interakce diakonie a sociální práce. In OPATRNÝ, M., LEHNER, M. *Teorie a praxe charitativní práce*. s. 43.

1. SOCIÁLNÍ PRÁCE A PRAKTICKÁ TEOLOGIE

První kapitola v mé práci se nazývá Sociální práce a praktická teologie. Přímou ze zvoleného tématu mé práce mi vyplývá, že je tato kapitola na místě. Jestliže mluvíme o teologii a sociální práci, tak praktická teologie, je jednou z teologických disciplín, která má k sociální práci nejbližší.

Mým úkolem v této kapitole bude charakterizovat sociální práci, dále praktickou teologii a s tím související diakonii. Nakonec se budu snažit vymezit, jaký má diakonie a praktická teologie význam pro sociální práci.

1.1. Sociální práce

Nejprve začnu stručnou charakteristiku sociální práce, protože celá má práce je orientována směrem k sociální práci.

Dnešní sociální práce, její teoretické a metodické koncepce, vznikly na konci 19., ale převážně ve 20. století.² Hodnoty, na nichž sociální práce stojí, jsou humanisticky a demokraticky orientovány. Tyto hodnoty se zakládají na rovnosti a důležitosti všech lidí a lidské důstojnosti, jež přísluší všem lidem. Tyto hodnoty můžeme najít ve všech etických kodexech. Protože mě v této práci bude zajímat spíše křesťansky orientovaná sociální práce, chtěla bych zde uvést zásadní rozdíl mezi běžnou, humanisticky a demokraticky orientovanou, sociální prací a sociální prací, jež je ovlivňována křesťanstvím. „Běžná“ sociální práce spatřuje jako klíčové prvky pro své principy, motivace a důvody lidská práva a sociální spravedlnost. Kdežto křesťansky orientovaná sociální práce se opírá jak o lidská práva a sociální spravedlnost, tak i o křesťanské normy, na něž nám poukazuje teologie.³

Středem zájmu sociální práce jsou veškeré vztahy mezi jedinci a prostředím, ve kterém žijí. Sociální práce se snaží dovést člověka k tomu, aby dokázal využít veškeré prostředky, které má k dispozici a třeba o nich ani neví, pomocí nichž by dokázal vyřešit nastalé obtížné situace, nebo by mu pomohly těmto situacím předcházet. K tomu

² Srov. NAVRÁTIL, P., MATOUŠEK O. Sociální práce v době současné. In MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. s. 189.

³ Srov. Definice křesťanské sociální práce. *Sociální práce: časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci/ Sociálna práca: časopis pro teóriu, prax a vzdelávanie v sociálnej práci*. 2008, roč. 8, č. 4. s. 56.

používá mnoho dovedností, metod a aktivit spojených právě s člověkem a jeho okolím.⁴

Charakterizovala jsem sociální práci v míře potřebné pro mou práci, a proto bych se chtěla přesunout k další podkapitole, v níž se snažím charakterizovat stejně tak i praktickou teologii.

1.2. Praktická teologie

Dle mého názoru je dobré zmínit, že praktická teologie prošla vývojem, že její současná forma nebyla vždy stejná. Dříve byla pouze vědním oborem, který dával jen instrukce pro používání církevního přístupu, přes disciplínu promyšlejší poslání církve ve světě. Nakonec se vyvinula v disciplínu, která se zajímá o člověka, a to v jaké situaci je, obzvláště ve vztahu k Bohu.⁵ Praktická teologie je tedy disciplína, „která si všímá především životních situací člověka, ty pak teologicky promýšlí ve snaze člověku pomoci, formulovat motivaci k pomoci, nabídnout a poskytnout náměty k jednání, k rozhodování.“⁶

Jaké úkoly v dnešním světě církev plní, je nejnázší si ukázat na následujícím rozdělení, jenž je uvedeno v encyklice *Deus caritas est*. Prvním ze tří úloh církve, je martyria neboli svědectví Písma svatého. Druhým je leiturgia, čímž se rozumí Boží oslava bohoslužebnými úkony, mezi něž například patří účast na slavení mše svaté. Poslední úlohou církve, která je pro mou práci předmětně nejvýznamnější, je diakonie. Mluvíme o ní v souvislosti se samotnou službou lásky, známějším označením pro ni, je pojem charita.⁷ Někdy bývá uváděno i čtvrté poslání, koinonia, jinak snaha o jednotu církve, která tyto tři předchozí prvky zastřešuje.⁸ Dle Haslingera je dominujícím prvkem církve služba potřebným, diakonie, kterou lze podle něho charakterizovat jako:

⁴ Srov. Definice sociální práce. *Sociální práce: časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci/ Sociálna práca: časopis pro teóriu, prax a vzdelávanie v sociálnej práci*. 2008, roč. 8, č. 2. s. 35.

⁵ Srov. KŘIŠŤAN, A. Praktická teologie a sociální práce. In MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. s. 147.

⁶ KŘIŠŤAN, A. Praktická teologie, pastorační práce a sociální práce – mezioborové souvislosti. In MARTINEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok, 2008. s. 25.

⁷ Srov. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*. čl. 25 a.

⁸ Srov. KŘIŠŤAN, A. Praktická teologie, pastorační práce a sociální práce – mezioborové souvislosti. In MARTINEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok, 2008. s. 18-19.

„stabilizující okrajový prostor církve“.⁹

1.2.1. Diakonie

Právě diakonie, služba lásky neboli charita, je i pro mě, z praktické teologie, to nejvýznamnější, co mohu využít pro mou práci. Proto bych jí zde chtěla věnovat následující podkapitolu.

Původně slovo diakonie označovalo službu při stolech, ne jako otrok, ale jako číšník. Tato práce byla uznávána jako nejvznešenější podoba služebná práce.¹⁰

Z historie diakonie stojí za zmínku, že má své počátky už kolem čtvrtého století v Egyptě, kde diakonie jako instituce, zodpovídala za veškerou charitativní činnost v jednotlivých kláštorech, jak uvádí Benedikt XVI. v encyklice *Deus caritas est*.¹¹

Diakonie, milosrdná láska, je jedním za tří pilířů, na nich církev stojí spolu s naukou církve a její hlásání a bohoslužbou. Skutky projevující se tato milosrdná láska dokazuje, že lze z Písma žít i v každodenním životě, a to charitativní službou.¹²

Obsah diakonie se pokoušelo charakterizovat více autorů, ale tou nejlépe vystihující a nejpodrobnější charakteristikou je Haslingerova. Haslinger rozčlenil diakonii na soubor devíti vlastností, při čemž každá z těchto vlastností se dělí na dva rozličné znaky.¹³

První vlastností diakonie je, že může probíhat jak v nějaké instituci, tak i mimo ni, což je například když někomu poskytneme první pomoc. Druhou vlastností poukazuje na dlouhodobou podobu práce, která má nějaké trvalé poslání a probíhá stále ve stejném místě. Jednou z těchto zařízení může být nějaká chráněná dílna. A na straně druhé máme službu, která probíhá pokaždé někde jinde, na jiném místě a pomáhá takovým způsobem, jakým je zrovna potřeba. Takto mohou pomáhat terénní sociální pracovníci. Za třetí vlastností se skrývají odbornost a dobrovolnost. Diakonie může být

⁹Srov. OPATRŇÝ, M. Herbert Haslinger: Diakonie jako hlavní konstitutivní prvek. In MARTINEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok, 2008. s. 66.

¹⁰Srov. OPATRŇÝ, M. Upřesnění pojmu diakonie. In OPATRŇÝ, M., LEHNER, M. a kol. *Teorie a praxe charitativní práce*. s. 40.

¹¹Srov. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*. čl. 23.

¹²Srov. Charitativní služba v církvi. In ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Charitativní služba církve. Pastorační péče o charitu*. s. 4.

¹³Srov. OPATRŇÝ, M. Upřesnění pojmu diakonie. In OPATRŇÝ, M., LEHNER, M. a kol. *Teorie a praxe charitativní práce*. s. 41.

poskytována jak odborníky, jako jsou třeba zdravotní sestry, tak dobrovolníky, jež tráví s pacienty nemocnic jejich volný čas. Další čtvrtá vlastnost poukazuje na to, že může být vykonávána pod záštitou nějakého úřadu, který se stará o diakonii v určené oblasti, anebo se může jednat o soukromou, za kterou považujeme tu, jež probíhá v rámci rodiny, když se staráme o rodinného příslušníka. Pátou vlastností rozumíme, v jaké společenské oblasti probíhá, a to mikro nebo makro oblast. Mikro oblastí je míněna pomoc klientovi v jeho mezilidských vztazích a makro oblastí globální souvislosti, například snaží-li se někdo pomoci lidem z rozvojových zemí. Další neboli šestou vlastností je způsob poskytování, a to buď církevně, jestliže je motivovaná křesťanskou vírou, anebo není. V tom případě mluvíme o necírkevním způsobu poskytování. Sedmá vlastností je uvědomování si diakonie. Jestliže chceme pomoci někomu, plně jsme si vědomi toho, že je to služba pro druhého. Když se rodiče každý den starají o své ratolesti, tak si tuto službu většinou neuvědomují. Předposlední osmá vlastnost se odvíjí od toho, na jaké úrovni se snažíme pomáhat. Jestli každodenně, abychom uspokojili potřeby klienta, nebo na politické úrovni, abychom změnili podmínky pro život klienta. Na závěr tedy devátá vlastnost. Jde o pomoc motivovanou křesťanstvím, čehož si jsme buď vědomi, protože právě z tohoto důvodu jsme se rozhodli pomáhat, anebo jestliže se někdo rozhodne pomáhat, tak si ani nemusí připustit nebo uvědomovat, že by jeho motivace mohla být podstatou stejná, jako křesťanský motivovaná.¹⁴

Z tohoto členění vyplývá, že diakonie je více než jen pojem, označující sociální práci, jenž je provozován v křesťanských pomáhajících institucích. Diakonie má mnohem širší obsah, a to nejen v teologii.¹⁵ Mě však pro tuto práci bude zajímat, jaký má význam jak diakonie, tak i obecně praktická teologie, v souvislosti se sociální prací a pokusím se to shrnout v následujících podkapitolách.

1.3. Význam praktické teologie pro sociální práci

Pro začátek bychom se měli ptát, co mají společného praktická teologie a sociální práce. Markus Lehner vidí společný základ pro sociální práci a praktickou teologii ve třech krocích, kterými se praktická teologie řídí. Těmito kroky jsou: vidět, posoudit a jednat.

¹⁴Srov. OPATRŇÝ, M. Upřesnění pojmu diakonie. In OPATRŇÝ, M., LEHNER, M. a kol. *Teorie a praxe charitativní práce*. s. 41.

¹⁵Srov. Tamtéž. s. 41.

Lehner tyto tři kroky porovnával s teoriemi sociální práce. Pod pojmem vidět, se podle něho skrývají jak znalosti předmětu, tak i znalosti vysvětlení neboli ve zkratce co a proč. Pod dalším pojmem posoudit, vidí poznání hodnot a kritérií. A pod posledním krokem jednat, spatřuje samotný postup a evaluace, nebo také jednodušeji řečeno hodnocení.¹⁶

Význam praktické teologie pro sociální práci, je patrný v několika sférách, jak uvádí Křišťan: „může poskytovat základní motivaci pro sociální práci; (...) jako prostředek sociální práce; (...) jako jedna z disciplín, která stejně jako sociální práce slouží člověku v jeho celistvosti.“¹⁷

Když se podíváme na praktickou teologii jako na základní motivaci pro sociální práci, tak se tu vlastně hovoří o diakonii. Jestliže člověk žije řádně svou vírou, tak ho jeho víra ze své podstaty táhne k tomu, aby se zajímal se o druhého člověka. Tato starost o bližního pak může přivést některé věřící k touze pomáhat účinně a na profesionální úrovni, tak jako se snaží sociální práce. Praktická teologie pak slouží jako motivace a jako opora pro naše vnitřní přesvědčení.¹⁸

Další rovina, ve které má význam praktická teologie pro sociální práci, je viděna v praktické teologii jako v prostředku sociální práce. Sociální práce je vykonávána rozličnými prostředky a k tomu, aby naplnila své cíle, využívá různé sociální služby. Mezi tyto služby může patřit i pastorační práce, kterou vykonávají pastorační pracovníci, kněží či duchovní, jež k tomu byli pověřeni. Pak můžeme vidět praktickou teologii jako nástroj, který napomáhá sociální práci naplňovat její cíle.¹⁹

V poslední rovině vidíme praktickou teologii a sociální práci jako disciplíny, které si pomáhají navzájem plnit cíle a pomáhat člověku v jeho celistvosti. „Pojímáme-li člověka v jeho komplexnosti jako biologickou, psychologickou, sociální a spirituální jednotu, pak každá z uvedených dimenzí je předmětem reflexe vymezených odborných disciplín.“²⁰ I když se o každou stránku člověka stará jiná disciplína, vždy se tyto stránky vzájemně ovlivňují a doplňují. To také platí u sociální a spirituální dimenze.

¹⁶Srov. LEHNER, M. Společný základ praktické teologie a teorie sociální práce. In OPATRŇÝ, M., LEHNER, M. a kol. *Teorie a praxe charitativní práce*. s. 38, 39.

¹⁷Srov. KŘIŠŤAN, A. Význam pastorální teologie/ pastorační práce pro sociální práci. MARTINEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok, 2008. s. 21.

¹⁸Srov. Tamtéž. s. 21, 22.

¹⁹Srov. KŘIŠŤAN, A. Praktická teologie a sociální práce. In *Encyklopedie sociální práce*. s. 148.

²⁰Tamtéž. s. 148.

Někdy ani nelze rozlišit, zda sociální práce pomohla jedinci k naplnění spirituálního cíle či naopak, jestli praktická teologie přispěla k uskutečnění některé ho ze sociálních cílů.²¹

1.4. Interakce diakonie a sociální práce

V křesťanských pomáhajících institucích se můžeme denně v praxi setkat se střetnutím diakonie a sociální práce. Při tomto setkání může dojít k tomu, že se diakonie pokouší mít důležitější postavení než sociální práce, to samé může platit i v opačném případě. Anebo se snaží být jedna vůči druhé autonomní. Jako nejprospěšnější řešení pro obě strany, se jeví vzájemná spolupráce. Interakce by pak probíhala těmito způsoby - pokud by byla pomáhající instituce vnímána součástí diakonie, inspirovala by se teologií a sociální pracovník by na ní měl vliv svou vírou; pokud by měla sociální práce svou svébytnost, pak by se jí diakonie řídila. Místo, kde dochází k tomuto vzájemnému střetu diakonie a sociální práce, nazýváme charitativní prací.²²

²¹Srov. KŘIŠŤAN, A. Význam pastorální teologie/ pastorační práce pro sociální pracovníky. In MARTINEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. s. 23.

²² Srov. OPATRŇÝ, M. Interakce diakonie a sociální práce. In OPATRŇÝ, M., LEHNER, M. a kol. *Teorie a praxe charitativní práce*. s. 43.

2. CHARITATIVNÍ PRÁCE

Kapitola Interakce diakonie a sociální práce (viz. 1.5), poskytuje odůvodnění pro napsání této kapitoly s názvem Charitativní práce. V předchozí kapitole jsem se zabývala tím, jak na sebe mohou působit diakonie a sociální práce. Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, místem setkání diakonie a sociální práce je práce charitativní. V této kapitole bych se chtěla pokusit o vymezení charitativní práce jako služby lásky, avšak pro úplnost považuji za vhodné nejdříve uvést, na jakém pojetí lásky tato služba stojí.

2.1. Láska k bližnímu

Jak název této podkapitoly naznačuje, půjde o lásku k bližnímu. Papež Benedikt XI. ve své encyklice *Deus caritas est*. Benedikt XVI. zde definoval lásku k bližnímu neboli *Agapé* jako „zkušenost lásky, která se nyní stává opravdovým objevením toho druhého a překonáním sobeckého zaměření, které před tím jasně převládalo. Nyní se láska stává starostí o druhého péčí o něho. Není to už hledání sebe, ponoření do opojnosti štěstí, protože láska nyní usiluje o štěstí milované bytosti. Láska se stává odříkáním, je hotova oběti, ba dokonce to vše sama vyhledává.“²³

Tato láska k bližnímu pramení z Boží lásky nám. Bůh nás miluje, my milujeme Boha a v Bohu milujeme všechny lidi, bez rozdílu. Tím, že se vnitřně setkáme s Bohem, učíme se pohlížet na toho druhého nejen vlastním pohledem, ale pohledem, jakým by se na něj díval Kristus, tj. pohledem lásky. Každý člověk byl stvořen k Božímu obrazu, z toho vyplývá, že v každém člověku tedy spatřujeme tento Boží obraz.²⁴

2.2. Charitativní práce a její znaky

Stručně by se dala charakterizovat charitativní práce jako služba člověku realizovaná církví s následováním odkazu Krista.²⁵

²³ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*. Praha: Paulínky, 2006. čl. 3 a 16.

²⁴ Srov. Tamtéž. čl. 17 a 18.

²⁵ Srov. POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. s. 135.

Pro vystižení podstaty charitativní práce, užívá Opatrný souhrn pěti znaků. Prvním znakem charitativní práce je vnímání nejen bio-psycho- sociálních potřeb lidí, ale záměrně i spirituálních. Chceme-li pomoci člověku, měli bychom ho brát jako celek. Druhým znakem je pomoc založená na vztahu, lásce k bližnímu. Třetím znakem je pomoc potřebným, kterým se pomoci nedostává, a potřebují ji. Čtvrtým předposledním znakem je hledání příčin problémů, které nemusí být na straně potřebných, ale na straně společnosti. Charitativní práce pokládá za svůj stěžejní úkol být členem společnosti, což je jejím posledním znakem. Jestliže je pomáhání vnímáno úkolem společnosti, měla by sem patřit i diakonie, kterou uskutečňují církevní organizace, jinak by došlo k narušení tohoto spojení křesťanů s ostatními lidmi.²⁶

I když je tato kapitola kratší, význam pro mou práci má. Ve své práci se chci pokusit vymezit vliv víry na profesi sociálního pracovníka pracujícího v křesťanské pomáhající organizaci. Křesťanská pomáhající organizace se zabývá charitativní prací, a proto jsem sem tuto kapitolu zařadila.

²⁶ Srov. OPATRŇÝ, M. Znaky charitativní práce. In OPATRŇÝ, M., LEHNER, M. a kol. *Teorie a praxe charitativní práce. Uvedení do problematiky. Praktická reflexe a aplikace.* s. 43- 45.

3. VÍRA

Od charitativní práce se dostávám k víře. Myslím si, že v souvislosti s cílem práce, jenž je založen na vlivu víry, je vhodné tuto kapitulu zařadit do mé práce. Chtěla bych zde vymezit, co tento pojem křesťanská víra znamená. Pro lepší charakteristiku víry, bych zde také chtěla uvést, jaké jsou její základní vlastnosti. V neposlední řadě pak i to, jak by měl křesťan o svou víru pečovat.

3.1. Význam pojmu křesťanská víra

Jak je uvedeno v katechismu, víra patří mezi tři Božské ctnosti spolu s nadějí a láskou.²⁷ Je důležité vědět, že mluvíme-li o vlitých ctnostech, jako je víra, naděje a láska, nemluvíme o díle lidských rukou. Jedná se o Boží dílo, které by ale bez nás nefungovalo a naše křesťanství bez něj.²⁸

Peschke vidí křesťanskou víru jako „souhlas s pravdami obsaženými v biblickém zjevení a s naukami, které zvěstuje církev jako dogmata víry. Víra však není v první řadě souhlasem s určitou řadou pouček. Je osobním setkáním s Bohem, sebe zjevením božského Otce a osobním odevzdáním se jemu.“²⁹ Víru jsem tedy, s odkazem na předchozí Peschkeho citaci, pochopila nejen jako slepý souhlas s něčím, co nám bylo sděleno. Setkali jsme se s Bohem osobně, a proto jsme se rozhodli ho následovat.

3.2. Vlastnosti víry

Pro lepší pochopení podstaty víry bychom si, podle mého názoru, měli uvést tři její vlastnosti, které jsou dle mého nejpodstatnější pro toto pochopení.

Měli bychom vědět, že víra je **svobodná**. Čím více se necháme inspirovat Bohem, tím více jsme svobodní. Bůh není ten, kdo se nás snaží manipulovat a něco nám nařizuje. Vždy máme možnost rozhodnout se a vzdát se víry.³⁰ Pro další přestavení

²⁷ Srov. *Katechismus katolické církve*. čl. 1813.

²⁸ Srov. OPATRŇY, A. *Můžeme se ještě změnit?* s. 9.

²⁹ PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*. Praha: Vyšehrad, 1999. s. 35.

³⁰ Srov. BOUMA, D. Víra z pohledu systematické teologie (jako cesta ke spáse/ podmínka spásy) - vlastnosti víry. In KATECHICKÁ SEKCE ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE. *Víra- VII. Celostátní kongres katechetů*. s. 51.

vlastnosti víry, jsem si vybrala citát Juliána Greena: „Pane, udělej mi milost, abych v tebe věřil, jako kdybych tě viděl!“³¹ Z tohoto citátu se dá snadno odvodit, že víra je **dar od Boha**, je dílem milosti Boží a my sami od sebe nejsme schopni nekompromisně měnit svou orientaci, naši představu o světě a zakotvit centrum naší existence mimo naše smysly a rozumové možnosti.³²

Víra je rozumná. To neznamená, že toto přesvědčení je možné vyprodukovat pouze racionálními důvody. Důležitou roli zde hraje to, jak se osobně angažujeme, jak jsme vnitřně „napojeni“ a touha, kterou nám Bůh dává skrze milost. Víra ale stále zůstává ve vztahu k rozumu, ať je v jakékoliv fázi, a proto musí být sebekritická a rozvážná sama k sobě. Rozum k víře ukazuje a do jisté míry na ni dohlíží.³³

3.3. Péče o křesťanskou víru

Abych mohla rozvinout tuto podkapitolu, je důležité vědět, kdo je onen člověk, který by měl o svou víru pečovat a čím se od ostatních lidí liší. Ten, o kom budu teď v následujících řádkách psát, je aktivně věřící člověk, pro mou práci konkrétně křesťan. Tento křesťan je člověk jako každý jiný člověk. Zvolil si za svého Pána, Krista, a tím se od ostatních lidí výrazně liší.³⁴ Měl by se proto snažit, žít v souladu s tím, co učil Ježíš Kristus a co je napsáno v Písmu. To by se mělo projevovat v celém jeho životě.³⁵ Víra by se měla v životě člověka projevovat skutky, jak píše Jakub v Listě Jakubově.

„Co je platné, moji bratří, když někdo říká, že má víru, ale přitom nemá skutky? Může ho snad víra spasit? Kdyby některý bratr nebo sestra byli bez šatů a neměli jídlo ani na den, a někdo z vás by jim řekl: „Buďte s Bohem – ať vám není zima a nemáte hlad“, ale nedali byste jim, co potřebují pro své tělo, co by to bylo platné? Stejně tak i víra, není-li spojena se skutky, je sama o sobě mrtvá.“ (Jk 2, 14 -17.)

Proto, aby se víra mohla projevit v životě, je důležité pečovat o svou víru. Teď bych tedy chtěla přejít k otázce péče o víru. Křesťané by měli vědět o své víře tolik, kolik je

³¹ MÜHS, W. *Myšlenky moudrých o víře*. Praha: Nové město, 1998. čl. 97.

³² Srov. BOUMA, D. Víra z pohledu systematické teologie (jako cesta ke spáse/ podmínka spásy) – vlastnosti víry. In KATECHICKÁ SEKCE ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE. *Víra- VII. Celostátní kongres katechetů*. s. 51.

³³ Srov. Tamtéž. s. 52.

³⁴ Srov. OPATRŇÝ, A. *Můžeme se ještě změnit?* s. 10.

³⁵ Srov. PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*. Praha: Vyšehrad, 1999. s. 52.

nezbytné pro jejich dobrý křesťanský život. Tato povinnost znalosti víry, by měla být taková, aby odpovídala nejen věku, stavu, ale i okolnostem doby. Věřící člověk by měl mít neustálý zájem, růst v poznání víry. Víra by neměla být jen otázkou myšlení, ale měla by vycházet z našeho srdce a měla by utvářet celý náš život.³⁶

Dalším bodem v péči o křesťanskou víru je poslání evangelizace. Evangelizovat, jak je uvedeno v Kompendiu sociální nauky církve, „znamená naplňovat lidská srdce smyslem a svobodou, založenými na evangeliu, aby se tak budovala společnost utvářená podle míry člověka, protože mírou lidství je Kristus. Jde o budování lidštější obce, která by se více podobala Božímu království.“³⁷ Tento požadavek, zvěstovat neboli hlásat víru, pramení z pravé lásky k bližnímu.³⁸ Jak taková pravá láska k bližnímu vypadá, jsem definovala v předchozí kapitole.

Kompendium sociální nauky církve nám však poukazuje i na sociální poselství evangelia, jež má pomáhat církvi naplňovat dva úkoly v péči o křesťany. Církev by měla „pomáhat lidem v odhalování pravdy a ve volbě cesty, kterou je třeba kráčet; povzbuzovat křesťany v tom, aby v duchu služby vydávali svědectví evangeliu v sociální oblasti.“³⁹

Dalším bodem v péči o víru je podporování církve v jednotě. Kristus založil pouze jednu církev, ale v dnešní době vidíme, že tato jednota církve je narušená. Avšak i přes tuto narušenost, mají církve mnoho společných prvků. Jedním z těchto společných prvků je Písmo svaté. Zájem o obnovení jednoty by měli mít jak věřící, tak ti, kdo je vedou. My jako věřící, se můžeme podílet na podpoře jednoty tak, že budeme rozvíjet vztahy s věřícími lidmi okolo nás.⁴⁰

Avšak s předchozím bodem souvisí následující. Křesťané by se měli snažit o jednotu ve víře, ale zároveň by si však svou víru měli chránit před nebezpečím, jež jí hrozí. Věřící by měli být schopni kritiky toho, co je vhodné pro správné žití jejich víry a celkově ve všech ohledech chránit práva své víry a svého vyznání ve společnosti.⁴¹

Tímto odstavcem bych chtěla ukončit tuto kapitolu Víra, ve které jsem se

³⁶ Srov. PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*. s. 52, 53.

³⁷ *Kompendium sociální nauky církve*. Karmelitánské nakladatelství: Kostelní Vydří, 2008. s. 53.

³⁸ Srov. PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*. s. 61.

³⁹ *Kompendium sociální nauky církve*. Karmelitánské nakladatelství: Kostelní Vydří, 2008. s. 335.

⁴⁰ Srov. PESCHKE, H. K. *Křesťanská etika*. s. 64-66.

⁴¹ Srov. Tamtéž. s. 54.

zabývala podstatou víry, péčí o víru apod. a přesunu se k dalšímu oddílu, jenž navazuje na tento. Budu se v něm věnovat tomu, jak může víra ovlivňovat pomáhání sociálního pracovníka.

4. VLIV VÍRY NA POMÁHÁNÍ SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA

Předchozí kapitola Víra, byla jen jakási „přehra“ právě pro tuto kapitolu. Myslím si, že bylo důležité nejdříve představit víru jako takovou, než se budu věnovat vlivu, jaký má víra na sociální práci. Cílem této kapitoly bude zjištění vlivu víry, který má, na pomáhání sociálního pracovníka, proto bych ho tu, v následujících řádcích, chtěla stručně představit.

4.1. Sociální pracovník

Vznik této profese byl odpovědí na nutnost řešit nové náročné životní situace člověka, jež činily problémy nejen jedinci, ale i společnosti.⁴²

Stručně řečeno je sociální pracovník agent, snažící se o změny ve společnosti a v životech jedinců a skupin.⁴³

Sociální pracovník plní v rámci své role hned několik společenských úkolů. Prvním z těchto úkolů je, že se snaží pomoci klientům znovu napravit poškozené mezilidské vztahy, a to v prostředí, které je pro klienty přirozené. Dalším úkolem je učení jedinců, ale i skupin, správnému jednání a postojům. V neposlední řadě se snaží člověka vést ke svobodnému žití. Pracovník je tedy člověk, který se svým jednáním snaží stmelit společnost. Nejen jedince se společností, ale i odborníky při řešení těchto problémů, aby spolupracovali při tomto úkolu.⁴⁴

Proto však, aby sociální pracovník mohl plnit tyto úkoly, musí mít pro to nezbytné dovednosti a prostředky. Aby si tyto dovednosti osvojil a dokázal vhodně užívat prostředky, je důležité, aby byli sociální pracovníci školeni.⁴⁵ Věřícímu sociálnímu pracovníkovi by neměly stačit pouze odborné kompetence, ale i lidskost.

⁴² Srov. Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný. *Sociální práce/ Sociálna práca*. 2007, č. 1. s. 5.

⁴³ Srov. Definice sociální práce. *Sociální práce/ Sociálna práca*. 2008, roč. 8, č. 2. s. 35.

⁴⁴ Srov. Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný. *Sociální práce/ Sociálna práca*. 2007, č. 1. s. 5.

⁴⁵ Srov. Tamtéž. s. 6.

Benedikt XVI. uvádí tzv. „formaci srdce“.⁴⁶ Pracovníci by pak neměli vnímat lásku k bližnímu jako povinnost, ale měla by být důsledkem jejich setkání s Kristem. Jejich pomoc pak není orientována pouze na její správné provedení, ale jsou pozorní k bližnímu, jak jim vštěpuje jejich srdce.⁴⁷

V čem může víra inspirovat nebo motivovat pracovníky, aby se rozhodli pro pomáhající profesi, má za úkol přiblížit následující kapitola.

4.2. Křesťanské inspirační a motivační zdroje pracovníků v pomáhajících profesích

Vzhledem k tomu, že cíl mé práce se opírá o věřícího sociálního pracovníka, považuji za vhodné zmínit, v čem může sociální pracovník spatřovat inspiraci pro svou profesi a co může být motivací k tomu, aby pomáhal lidem.

K této podkapitole jsem čerpala z časopisu *Caritas et Veritas*, vydávaného Teologickou fakultou Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, ve kterém o tomto tématu píše Maryšková. Maryšková uvádí čtyři tyto zdroje inspirace a motivace pomáhajících pracovníků.

Prvním ze zdrojů je uvědomění si, že každý člověk má důstojnost, která vyplývá z toho, že každý člověk je stvořen pro to, protože ho Bůh chtěl. Druhým zdrojem, který z čeho pracovník vychází nebo ho motivuje, může být osoba Ježíše Krista. V jeho osobě se nám Bůh dal za bližního, jenž nám ukázal, jak máme spolu s ostatními žít, že bychom měli pomáhat těm, jež to potřebují. Tato služba vyplývá z víry v Boha. Třetí, předposlední, vychází z poznání Boha a z toho vyplývajícího zájmu o spasení člověka. Chceme sdělit ostatním lidem, že životu dává smysl Bůh. Význam pro sociální práci to může mít zejména ten, že trpícímu člověku nebo člověku, který se nachází v těžké situaci, to může pomoci toto období v životě překonat snáz. Křesťan by měl vědět, kde v křesťanství může hledat oporu. Z toho vychází poslední zdroj, kterým je modlitba a společenství věřících, se kterými se setkáváme.⁴⁸

Od těchto zdrojů inspirace a motivace, mající vliv na zvolení si člověkem

⁴⁶ BENEDIKT XI. *Deus caritas est.* čl. 31 a.

⁴⁷ Srov. Tamtéž. čl. 31 a.

⁴⁸ Srov. MARYŠKOVÁ, J. Křesťanské inspirační a motivační zdroje pracovníků v pomáhajících profesích. In *Caritas et Veritas.* s. 42.

pomáhající profesi, bych se přesunula k tématu, jak může víra ovlivnit výkon sociální práce v dobrém slova smyslu.

4.3. Pozitivní vliv víry na rizikové motivace volby pomáhající profese

Pro tuto kapitolu, jež jsem nazvala: Pozitivní vliv víry na rizikové motivace volby pomáhající profese, budu čerpat inspiraci u Doležela, který se touto problematikou zabývá.

Doležel nejprve uvádí, co je příčinou těchto rizikových motivací pro zvolení pomáhající profese. Uvádí, že původem mohou být nedostatečně naplňované potřeby pomáhajícího. Což pak může mít dle Schmidbauera za následek, že pracovník nepomáhá klientům nezištným jednáním, ale z požadavku pomoci vyřešení svých duševních problémů.⁴⁹

Tedy bych tedy chtěla přejít k uvedení tří základních rizik motivací, u nichž se nechal Doležel inspirovat Hermannem Stengerem. U těchto motivací bych rovnou chtěla uvést, jak by se daly řešit pomocí víry, křesťanství. První motivací je potřeba ocenění a lásky, jejíž příčinu můžeme hledat v raném dětství. Dítě pocívalo buď nedostatečnou lásku, nebo lásku, která byla projevoována pouze za něco, co dítě vykonalo – bylo oceněno láskou. Tato nedostatečná láska a uznání má pak takový dopad na práci s klientem, že pracovník pomáhá jen z důvodu, aby se dočkal této lásky či uznání. Jak se dá tato situace řešit pomocí víry, vidí Doležel v tom, že člověk si přizná, že je ten, kdo potřebuje pomoci, jejíž podstata spočívá v učení milovat sebe samého. Z toho této lásky k nám pak vychází láska k lidem okolo nás.⁵⁰

Další rizikovou motivací je chtění mít nad ostatními vládu, být nadřízení. Také toto riziko má kořeny v dětství. Pomáhající pak stojí před hrozbou přeceňování sebe samého a pyšnosti. Víra v tomto ohledu může napomoci v tom, že si uvědomíme své slabé stránky, ale jsme s nimi v koexistenci, tímto pak způsobem nacházíme sebe i Boha, který nás miluje i s našimi slabostmi, a také nacházíme podstatu našeho

⁴⁹ Srov. DOLEŽEL, J. Osobnostní rizika pomáhající praxe. Syndrom pomocníka ve světě biblické moudrosti. In *Spravedlnost a služba III.: sborník odborných příspěvků a studijních textů. CARITAS- VOŠ sociální Olomouc*. s. 33- 35.

⁵⁰ Srov. Tamtéž. s. 37- 40.

pomáhání.⁵¹

Poslední nebezpečnou motivací je participace na klientově životě. Tím, že pomáhající je pouze nezúčastněná osoba svého života, která se bojí cokoli dělat ze strachu, že mu někdo ublíží, radši se schovává v ústraní. Doležel se o řešení tohoto problému opírá o jednu židovskou legendu, jež popisuje Krista jako dokonalého pomáhajícího, jenž i když sám hodně utrpěl, jeho zranění ho nečiní nic nedělajícím a stranícím se ostatních. Dalším prvkem v této legendě je otevírání vždy jen jedné rány, aby byl schopen pomáhat kdykoliv. Na tomto příběhu ukazuje Doležel řešení situace pomáhajícího. Pracovník by si měl být vědom svých ran, protože kdyby je bral na lehkou váhu, unikla by mu podstata pomáhání, jež je viděna v tom, že si pracovník zakusil, jaké je to být zraněn a o to lépe pak přistupuje ke klientovým ranám.⁵²

4.4. Negativní vlivy křesťanské víry na pomáhání

Křesťanská víra však může mít i negativní dopad na výkon pomáhající profese. V této kapitole se budu opírat o článek Opatrného v časopisu *Caritas et veritas*, jenž se zabývá problematikou negativních vlivů křesťanské víry na pomáhání.

Opatrný si v tomto článku klade otázku, zdali rizikové motivy k pomáhání (viz 4.3) nemohou mít příčinu ve špatném pojetí křesťanské víry. Někteří autoři vymezují víru jak kladnou definicí, tak zápornou. Právě špatné pojetí víry vede k tomu, že v důsledku může mít negativní vliv na pomáhání. Jako první špatné pojetí je viděna redukce opravdového zájmu pomáhat, jež vyplývá z lásky k bližnímu, pouze na morální povinnost. V podstatě jde o neodevzdání se Bohu a z toho vyplývající opravdové touhy pomáhat. Pomoc je tedy poskytována z důvodu, že se to od pomáhajícího očekává.⁵³

Dalším negativním dopadem vlivu víry, je využívání pomáhajícího ze strany klienta. Příčina je spatřována v ne zcela správném pochopení Kristových mukách na kříži. Pomáhající si myslí, že tím, že se pro klienta obětuje, pomůže mu zlepšit jeho situaci, avšak není to pravda. Dalším z důsledků je nátlak na klienta ze strany

⁵¹ Srov. DOLEŽEL, J. Osobnostní rizika pomáhající praxe. Syndrom pomocníka ve světě biblické moudrosti. In *Spravedlnost a služba III.*: ... s. 38, 42- 43.

⁵² Srov. Tamtéž. s. 38, 45-46.

⁵³ Srov. OPATRNÝ, M. Třináctá komnata vztahu teologie a sociální práce: k problematice negativních vlivů křesťanské víry na pomáhání. In *Caritas et veritas*. s. 45, 53-54.

pomáhajícího, ve snaze o obrácení klienta na víru. Pracovník si myslí, že tím, že klient uvěří, jeho problémy se vyřeší, a tak je na klienta vyvíjen tlak. Pomáhání pak není pomáháním, ale snahou o obrácení, jež vyvrací Boží vliv.⁵⁴

Negativní dopad může mít i domnívání se, že mají-li pracovníci víru, jsou lepšími pomáhajícími než ostatní. Znevažují výkony druhých a nedovedou spoléhat na nikoho jiného než sami na sebe. V případě klienta, ani na jeho osobu a jeho zdroje vyplývající z přirozenosti. Taková spolupráce je pak předurčena ke špatnému závěru.⁵⁵

Dalším bodem v této kapitole je získávání klientů k přestoupení k církvi pomáhajícího. Pomoc v tomto případě pak také není svou podstatou zakořeněna v lásce k bližnímu, protože dochází k znevažování situace, ve které se klient nachází.⁵⁶

Nakonec bych chtěla uvést, že pokud věřící sociální pracovník nevidí v pomáhání dobrý smysl, jenž je v rámci víry osoba Krista, a při pomáhání nespolehá na Boha, není naplňována pravá stránka křesťanské víry.⁵⁷

⁵⁴ Srov. OPATRŇÝ, M. Třináctá komnata vztahu teologie a sociální práce: K problematice negativních vlivů křesťanské víry na pomáhání. s. 54- 55.

⁵⁵ Srov. Tamtéž. s. 56.

⁵⁶ Srov. Tamtéž. s. 57.

⁵⁷ Srov. Tamtéž. s. 57.

5. PRAKTICKÉ OVĚŘENÍ

Za účelem realizace výzkumné části bakalářské práce jsem zvolila kvalitativní strategii. Z kvalitativního výzkumu budu využívat metodu dotazníkového šetření. Touto metodou bych se chtěla dopracovat k tomu, abych si buď potvrdila, nebo vyvrátila poznatky, které jsem zjistila v předchozích čtyřech kapitolách.

5.1. Cíl praktického ověření a hypotézy

Cílem praktického ověření bakalářské práce je ověřit si, jaký má vliv prožívání víry na výkon sociální práce v křesťanských pomáhajících organizacích. Splnění tohoto cíle se bude opírat o informace zjištěné v kapitole 4. 3. a 4. 4.

Dílčí cíle:

1. Zjištění důležitosti víry pro sociální pracovníky v křesťanských organizacích.
2. Zjištění odrazu víry v sociální pomoci.
3. Zjištění zda je víra zdroj inspirace pro výkon sociální práce.

5.2. Metodika

5.2.1. Technika sběru dat a použitá strategie

Původní vize techniky sběru dat, byl strukturovaný rozhovor. Avšak vzhledem k nedostatku času a kandidátů v mém blízkém okolí splňujících kritéria pro výzkum, a také financí pro cestování do vzdálených měst, jsem musela přistoupit ke změně techniky a to ve formě dotazníku stylizovaného do otevřených otázek rozesílaných elektronickou poštou.

5.2.2. Charakteristika výzkumných vzorků a harmonogram práce

Kritéria pro výběr vhodného tzv. výzkumného vzorku, byly tři. Těmito kritérii bylo, že se jedná o aktivně věřícího křesťana, tedy o křesťana, který si myslí, že svou víru žije, vykonává profesi sociálního pracovníka a pracuje v křesťanské pomáhající

organizaci, jenž stojí na principu svědectví lásky- caritas.⁵⁸ Respondenti pracují v těchto zařízeních: Dobrovolnické centrum Adra v Českých Budějovicích, Diecézní charita České Budějovice, Domov pro seniory sv. Jiří v Plzni a Diecézní charita Plzeň. Dotazovaných, kteří odpovídali požadavkům a odpověděli na otázky, bylo osm.

Praktické ověření jsem měla rozvržené na cca dva měsíce práce. Vzhledem k nedokončené teoretické části, jsem byla donucena vyčkat s řešením tohoto ověření až na konec prosince 2013, kdy jsem začala sestavovat otázky a hypotézy. V půlce února 2014 jsem rozesílala emaily potenciálním respondentům. Odpovědi pro výzkum jsem měla nashromážděné ještě v únoru 2014, kdy jsem též začala pracovat na vyhodnocování získaných odpovědí. Praktické ověření jsem dokončila v půlce března 2014.

5.3. Výsledková část

Pro kvalitativní výzkum jsem zvolila formu dotazníkového šetření. Dotazník se skládal z devíti otázek zaměřených na křesťanskou víru, péči o ni a vliv prožívání víry na výkon sociální práce.

5.3.1. Jednotlivé vyhodnocení pokládaných otázek

Nyní bych chtěla předložit otázky, na které respondenti (sociální pracovníci) odpovídali a pokusit se u každé z otázek o shrnutí odpovědí na základě toho, co respondenti odpověděli a následně tyto odpovědi vyhodnotit.

1. Proč jste si jako profesi zvolili sociální práci? Co Vás k ní přivedlo?

Důvodem, proč si respondenti zvolili sociální práci, byla práce s lidmi, hlubší smysl a naplnění jejich osoby či jim byla nabídnuta. Pracovníky přivádí k sociální práci přímý kontakt s klientem či výkon dobrovolnictví.

2. Co pro Vás znamená víra?

Pro některé sociální pracovníky znamená víra jistotu, která dává stabilitu celému jejich životu, pro jiné je víra řešením jejich obtížných situací, dává jim naději, přináší radost a skrz víru cítí blízkost Boží.

⁵⁸ Srov. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est.* čl. 29.

3. *Jak pečujete o vlastní víru?*

Většina pracovníků pečuje o víru pravidelně, avšak někteří si myslí, že o ni nepečují dostatečně. K formám péče o víru patří: studium Bible a četba duchovní literatury, návštěvy bohoslužeb, setkávání se s ostatními věřícími, modlitba, procházky v přírodě a meditace.

4. *V čem víra ovlivňuje Váš výkon sociální práce?*

Víra sociální pracovníky neovlivňuje pouze v sociální práci, ale i v celém životě. Učí je pomáhat, nedívat se jen na sebe, pomáhat slabším, vidět lidi z lepší stránky, dává jim trpělivost a pozitivně jejich pomáhání ovlivňuje.

5. *Vykonávali byste svou práci stejně, i kdybyste nebyli věřící?*

Většina respondentů se k víře dostala již v raném věku, a proto není schopna odpovědět, zda by jako nevěřící jednali při výkonu sociální práce stejně. Na druhou stranu jsou si vědomi svých slabých stránek, které jsou schopni v rámci víry v Boha korigovat.

6. *Myslíte si, že věřící jsou lepšími poskytovateli pomoci?*

Sami respondenti si nemyslí, že by byli lepšími poskytovateli pomoci než nevěřící, ale myslí si, že věřící dbají více na poctivost a čestnost související s vírou v Boha.

7. *Uvědomujete si, že i když jste věřící, může Vaše snaha pomoci klientovi ztroskotat?*⁵⁹

Pracovníci si jsou vědomi, že jejich snaha pomoci může ztroskotat. K důvodům proč si to myslí, patří: klienti nemusí stát o pomoc, jsou si vědomi, že nedokáží pomoci všem, nemají dostatek informací či prostředků, nebo mohou udělat chybu, protože víra z nich nečiní bezchybné pomáhající.

8. *Byla pro Vás důležitou prioritou při výběru zaměstnání křesťanská organizace?*

Pro respondenty nebyla prioritou křesťanská organizace, dokázali by si představit vykonávání sociální práce i v jiných, nekřesťanských organizacích.

⁵⁹ Srov. OPATRŇÝ, M. Třináctá komnata vztahu teologie a sociální práce: k problematice negativních vlivů křesťanské víry na pomáhání. In *Caritas et veritas*. s. 58.

9. Ztotožňujete se s postojem, že správně, poctivě a kvalitně vykonaná pomáhající práce je jedním ze způsobů následování Krista nebo se spíše ztotožňujete s názorem, že jediný způsob, jak zlepšit klientovu situaci, je jeho obrácení na víru?⁶⁰

Respondenti se spíše přiklánějí k názoru, že správnou, poctivou a kvalitně vykonanou prací následují Krista a neztotožňují se s názorem, že jediným způsobem zlepšení klientovy situace je jeho obrácení na víru.

5.3.2. Shrnutí

V rámci praktického ověření, byl zkoumán vliv víry na sociální práci. Respondenti se shodli na názoru, že si sociální práci vybrali kvůli tomu, aby pracovali s lidmi, protože pro ně osobně má tato práce hlubší smysl a naplňuje je.

Ve víře vidí jistotu a oporu, kterou jim dává Bůh, pro celý jejich život. Pomáhá jim překonávat těžká období života, dává jim naději. Zároveň je pro ně i radostí v životě. Svou víru se snaží upevňovat a usměřňovat studiem Bible, návštěvami bohoslužeb, tím, že se setkávají s ostatními věřícími, apod. O svou víru se snaží starat pravidelně, avšak některým z nich, se nedaří, podle jejich názoru, o ni pečovat dostatečně.

Všichni se shodli na tom, že víra je pozitivně ovlivňuje v celém jejich životě. Konkrétně v sociální práci jim pomáhá být nesobeckými, učí je pomáhat potřebným a díky ní se snaží být trpěliví a na lidech hledat to dobré. I když je víra v mnoha aspektech činí lepšími poskytovateli pomoci, nemyslí si, že by nevěřící nemohl být dostatečně dobrým pracovníkem. Oni sami si jsou vědomi, že i když jsou věřící, může jejich snaha pomoci stejně ztroskotat, např. ví, že nedokáže pomoci všem, nemusí mít dostatek informací a prostředků anebo že sami mohou udělat chybu, protože víra z nich nečiní bezchybné.

Protože víra ovlivňuje celý jejich život a jejich celý život je následováním Krista, ví, že i kdyby pracovali v nekřesťanské organizaci, jejich víra by se stejně při výkonu práce také projevila.

⁶⁰ Srov. OPATRŇÝ, M. Třináctá komnata vztahu teologie a sociální práce: k problematice negativních vlivů křesťanské víry na pomáhání. In *Caritas et veritas*. s. 58.

5.4. Diskuze

Na otázku, proč by si aktivně věřící sociální pracovníci měli vybrat cestu sociální práce, jakož to pomáhání, mohu podat vysvětlení odkazem na kapitolu Láska k bližnímu (viz. 2.1). S odkazem na encykliku Deus caritas est Benedikta XVI., se dozvídáme, že právě z této lásky k bližnímu pramení touha věřícího po pomáhání. Dotazovaní se této podstatě veškerého pomáhání přiblížili tím, že v této práci vidí hlubší smysl (avšak jaký, to si můžeme pouze domyslet), a že je to naplňuje.

V kapitole Význam pojmu teologická víra (viz. 3.1) uvádím, že víra, znamená osobní setkání s Bohem a zvolení si cesty jeho následování. Respondenti uvedli, že víra pro ně znamená blízkost Boží, což vlastně splňuje část tvrzení, které jsem zde uvedla. Blízkost Boží tedy můžeme chápat jako každodenní setkávání se s Bohem. Pracovníci navíc uvedli, že víra je něco, na co se mohou spolehnout v těžších údobích, a že je jejich nadějí a radostí.

Péči o víru věnuji v mé práci samostatnou kapitolu (viz 3.3), kde uvádím jen některé z možností péče o víru. S respondenty se shoduji v setkávání se s ostatními věřícími. Četba Bible a duchovní literatury se dá považovat za projev touhy po vědění o své víře tolik, kolik je nezbytné pro její správné žití. Dalšími formami, které jsem neuvedla ve své kapitole 3. 3., mohou být, dle pracovníků: bohoslužby, modlitba, procházky v přírodě a meditace.

V kapitole Vliv víry na pomáhání sociálního pracovníka, se věnuji jak negativním dopadům víry, tak dopadům pozitivním. (viz. 4.3 a 4.4). Respondenti však vidí svou víru pouze kladný vliv, jež má jejich víra na výkon sociální práce. Když se podíváme na kapitolu, kde uvádím kladný vliv víry, jež má na rizikové motivace a vypustím tyto motivace, pak můžeme v odpovědích respondentů skutečně vidět, že jejich víra má pozitivní dopad na jejich pomáhání. Víra sociální pracovníky ovlivňuje v celém jejich životě. S odkazem na kapitolu Péče o křesťanskou víru (viz. 3.3), uvádím, že víra by se měla projevovat skutky a respondenti se díky vlivu víry učí jak správně pomáhat. S odkazem na kapitolu 4. 3., kde jsem jako jedno z rizikové motivace k pomáhání uvedla riziko usilování o moc, bych chtěla porovnat odpovědi pracovníků. Z těchto odpovědí mi vyplývá, že si myslí, že v podstatě jsou slabí a mají k tomu sklony chtít uplatňovat svou moc na klienty, ale víra je učí nesobeckosti, snaží se nehledět pouze na sebe, učí je být pokornými. Z čehož také plyne jejich přání pomáhat slabším, být

v pomáhání trpělivý a hledat v lidech to dobré.

Otázkou, zda by pracovníci vykonávali svou práci stejně, i kdyby byli nevěřící a jestli si myslí, že jsou lepšími poskytovateli pomoci, jsem se vlastně chtěla zeptat, jestli ví, co je tím, co je odlišuje od nevěřících a jestli si myslí, že jsou lepšími pomocníky než nevěřící. Odkázat bych chtěla na kapitolu (viz. 3.3), v níž uvádím, že věřícího odlišuje od ostatních zejména to, že si vybrali následování Krista. Respondenti uvádějí ve svých odpovědích v podstatě to samé. Ví, že od ostatních se liší hlavně tím, že jdou za Kristem, jenž jim pomáhá řídit jejich život a pomáhá jim korigovat jejich slabé stránky (viz. 3.3). Zároveň jsou si jistější, mají-li okolo sebe věřící, protože si myslí, že ti dbají více na poctivost a čestnost, jež s následováním Krista souvisí, i když vlastně nemůžou hodnotit, jaký má onen věřící vztah s Bohem. Respondenti přiznávají riziko a souhlasí s ním, že mohou inklinovat k tomu, že víra znamená automaticky lepší způsob pomáhání. Tomuto riziku se věnuji v kapitole negativních dopadů víry (viz. 4.4). Uvádějí důvody, proč tomu tak nemůže být, a to: klienti nemusí stát o pomoc, ví, že nejde pomoci všem lidem, nemusí být dostatek informací a prostředků a sami jsou jen lidé.

V kapitole Charitativní práce (viz. 2.2), jsem charakterizovala charitativní práci, jako službu člověku, kterou realizuje církev následování Krista. Charitativní práci, mají v náplni své práce křesťanské pomáhající organizace, a proto jsem se zaměřila na to, zdali je toto následování Krista v podobě sociální práce důležité i pro pracovníky. Jak v jedné z odpovědí uvedli respondenti, víra pro ně není důležitá pouze v sociální práci, ale v celém životě. To by mohlo poskytovat zdroj odpovědi na mou otázku. Právě protože následování Krista není omezeno pouze na výkon sociální práce, ale na celý život, není pro ně až tak důležité, aby pracovali v křesťanské organizaci – Krista následují stále.

V poslední kapitole teoretické části zabývajících se zápornými vlivy víry na pomáhání (viz. 4.4), jsem uvedla jako riziko vlivu víry proselytismus neboli získávání klientů k přestoupení k církvi pomáhajícího. Uvedla jsem také, že víra by měla vycházet z pravé lásky k bližnímu, pomoci mu tedy a ne mu vnutit víru, protože s odkazem na kapitolu (viz. 3.2), v níž se zabývám vlastnostmi víry, by věřící popírali skutečnou podstatu víry, jež je, jak uvádím: víra je svobodná a je to dar od Boha. Respondenti odpovídali v souladu s podstatou víry, opravdu jim jde o to, klientovi pomoci a nechtějí ho nutit nebo zmanipulovat pro obrácení na víru.

Závěrem této diskuze bych chtěla uvést, zda se mi podařilo naplnit hlavní cíl a dílčí cíle, nebo nikoliv. Hlavní cíl, který jsem si začátkem svého praktického ověření stanovila, bylo zjištění vlivu, který má prožívání víry na výkon sociální práce v křesťanských pomáhajících organizacích. I když jsem v teorii opírala o dělení vlivu víry na pozitivní a negativní, s ohledem na toto dělení jsem zjistila, že v praxi považují pracovníci víru pouze za přínosnou, že jim pomáhá k tomu, aby na lidech viděli to dobré, že je pro ně důležitá pro korigování jejich špatných stránek, atd.

Zjistila jsem, že pro sociální pracovníky, je víra důležitá nejen pro výkon sociální práce, ale je smyslem celého jejich života. Dalším ze zjištěných poznatků je, že víra se skutečně odráží v sociální pomoci, avšak sociální pracovníci vidí přínos víry pouze pozitivní. Jak se odráží víra na pomoci, jsem uvedla výše, ale například tedy uvedu, že se na lidech snaží vidět to dobré.

Posledním zjištěním však je, že pro sociální pracovníky nemusí být jediným zdrojem inspirace, pro výkon sociální práce, víra.

Dovolila bych si tedy považovat cíle praktické části za naplněné.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo popsání podstaty víry a její vliv na profesi věřícího sociálního pracovníka.

Hlavní cíl jsem, dle mého názoru, naplnila. Myslím si, že podstatu víry jsem, dostatečně shrnula ve třetí kapitole, jež je celá věnována otázce víry. Snažila jsem se o vymezení základních vlastností víry, čímž vlastně vystihuji to nejdůležitější z podstaty víry.

Další hlavní cíl, jehož cílem byla charakteristika vlivů, jež má víra na profesi sociálního pracovníka, jsem splnila poslední kapitolou, v níž jsem došla ke zjištění, že víra může mít jak pozitivní, tak negativní dopad na pomáhání.

I když si myslím, že práce má nějaké mezery, tak se mi, dle mého názoru, povedlo napsat srozumitelnou a provázanou práci, s jejímž čtením by neměl mít čtenář problém.

Pro mě osobně byla přínosem hlavně v uvědomění si svých mezer, které mám v této problematice víry a sociální práce a dále mě dovedla ke zjištění, že víra nemusí mít pouze kladný vliv, v mé práci konkrétně na pomáhání, jak jsem si před psaním práce myslela. Nejtěžším z celé práce pro mě bylo ujasnění si toho, co vlastně k tématu patří, protože zdrojů, konkrétně literatury, je mnoho, a nakonec bylo i těžké uvědomění si, jak bych svou práci chtěla pojmut.

Věřím, že by má práce mohla být inspirací pro další zkoumání vlivu víry nejen na pomáhání.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MARTINEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok, 2008. 176 s., ISBN: 978-80-904137-2-6.

MATOUŠEK, O. a kol. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. 570 s., ISBN: 978-80-262-0366-7.

MÜHS, W. *Myšlenky moudrých o víře*. Přel. Stanislav Straka. Praha: Nové město, 1998. ISBN: 80-86146-37-5.

OPATRNÝ, A. *Můžeme se ještě změnit?* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995. ISBN: 80-7192-0193.

OPATRNÝ, M., LEHNER, M. a kol. *Teorie a praxe charitativní práce, Uvedení do problematiky, Praktická reflexe a aplikace*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2010. 90 s., ISBN: 978-80-7394-214-4.

PALAŠČÁKOVÁ, D. *Spravedlnost a služba III.: sborník odborných příspěvků CARITAS- VOŠ sociální Olomouc*. Olomouc: Caritas - VOŠ sociální Olomouc, 2008. ISBN: 978-80-254-3383-6.

PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*. Praha: Vyšehrad, 1999. 695 s., ISBN: 80-7021-331-0.

POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN: 80-7192-748-1.

Církevní dokumenty:

BENEDIKT XVI. *Deus caritas est: encyklika nejvyššího pontifika Benedikta XVI.* 3.revid. vydání. Praha: Paulínky, 2006. ISBN: 80-86949-03-6.

Bible. Písmo svaté starého a nového zákona. Včetně deuterokanonických knih. Praha:

Česká biblická společnost, 1991. 2. katolické vydání. ISBN: 80-7113-009-5.

Charitativní služba církve. Pastorační péče o charitu. Č. 29. Praha: Česká biskupská konference, 2005. / pro vnitřní potřebu

KATECHICKÁ SEKCE ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE. *Víra- VII. Celostátní kongres katechetů. 27. -30. října 2009 Kroměříž.* Praha: Tomáš Halama, 2010. ISBN: 978-80-87082-14-0.

Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995. ISBN: 80-7113-132-6.

PAPEŽSKÁ RADA PRO MÍR A SPRAVEDLNOST. *Kompendium sociální nauky církve.* Přel. Ctírad V. Pospíšil. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN: 978-80-7195-014-1.

Články z odborných časopisů:

Definice křesťanské sociální práce. In *Sociální práce: časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci/ Sociálna práca: časopis pro teóriu, prax a vzdelávanie v sociálnej práci.* 2008, ročník 8., číslo 4. ISSN: 1213-6204.

Definice sociální práce. In *Sociální práce: časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci/ Sociálna práca: časopis pro teóriu, prax a vzdelávanie v sociálnej práci.* 2008, ročník 8., číslo 2. ISSN: 1213-6204.

Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný. In *Sociální práce: časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci/ Sociálna práca: časopis pro teóriu, prax a vzdelávanie v sociálnej práci.* 2007, číslo 1. ISSN: 1213-6204.

Křesťanské inspirační a motivační zdroje pracovníků v pomáhajících profesích. In *Caritas et Veritas.* České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2011, ročník 1., číslo 1. ISSN: 1805-0948.

Třináctá komnata vztahu teologie a sociální práce. K problematice negativních vlivů Křesťanské víry na pomáhání. In *Caritas et Veritas*. České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2011, ročník 1., číslo 1. ISSN: 1805-0948.

SEZNAM PŘÍLOH:

PŘÍLOHA I. – DOTAZNÍK

PŘÍLOHY

Příloha číslo I- dotazník

Dobrý den,

v rámci praktického výzkumu pro mou bakalářskou práci, jejíž téma je Význam teologie pro sociální práci (s praktickým ověřením), jsem vypracovala následující dotazník, jehož cílem je zjistit, co znamená víra pro sociální práci, jaký má na ní vliv.

Kritérii pro výběr vhodných respondentů je: aktivně věřící křesťané, vykonávající profesi sociálního pracovníka a pracující v křesťanské pomáhající organizaci. Pokud splňujete tato výše uvedená kritéria, chtěla bych Vás touto cestou poprosit o vyplnění níže uvedených otázek.

Mnohokrát děkuji!

S pozdravem Veronika Vášová (Studentka Teologické fakulty JČU v Českých Budějovicích, obor sociální a charitativní práce.)

- 1. Proč jste si jako profesi zvolili sociální práci? Co Vás k ní přivedlo?**
- 2. Co pro Vás znamená víra?**
- 3. Jak pečujete o vlastní víru?**
- 4. V čem víra ovlivňuje Váš výkon sociální práce?**
- 5. Vykonávali byste svou práci stejně, i kdybyste nebyli věřící?**
- 6. Myslíte si, že věřící jsou lepšími poskytovateli pomoci?**
- 7. Uvědomujete si, že i když jste věřící, může Vaše snaha pomoci klientovi ztroskotat?**

- 8. Byla pro Vás důležitou prioritou při výběru zaměstnání křesťanská organizace?**
- 9. Ztotožňujete se s postojem, že správně, poctivě a kvalitně vykonaná pomáhající práce je jedním ze způsobů následování Krista nebo se spíše ztotožňujete s názorem, že jediný způsob, jak zlepšit klientovu situaci, je jeho obrácení na víru?**

ABSTRAKT

VÁŠOVÁ, V. *Význam teologie pro sociální práci (s praktickým ověřením)*. České Budějovice 2014. Bakalářská práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce A. Křišťan.

Klíčová slova: křesťanská víra, péče o víru, vliv víry, sociální práce, sociální pracovník, praktická teologie, diakonie, charita

Práce se zabývá vlivem víry na pomáhání sociálních pracovníků v křesťanských pomáhajících organizacích. Bakalářská práce je věnována charakteristice praktické teologie, s ní související diakonii, a sociální práci, jaký mají pro sebe navzájem význam. S tím souvisí kapitola charitativní práce, ve které jsou shrnuty obecné znaky pojmu charitativní práce, služba lásky. Dalšími kapitolami jsou: víra, co se pod tímto pojmem skrývá a jak by o ni měl křesťan pečovat. Další část je věnována přímo vlivu víry na pomáhání. Poslední je praktické ověření teoretických poznatků kvalitativním výzkumem, jež jsem uskutečnila formou dotazníku s otevřenými otázkami.

ABSTRACT

VÁŠOVÁ, V. Topic: *Importance of theology for social work (with a practical verification).*

Key Words: Christian religion, care for religion, influence of religion, social work, social worker, practical theology, diakonia, charity

This paper focus on influence that religion has on the help of social workers. Bachelor's is describing the characteristic of social work and practical theology, and relationship of social work and practical teology. The following chapter about charity, summarizes crucial features of term charity, with other words love servis. Next chapter deals with the topic of religion, its meaning and how the faithful should approach the Christian religion. The other part discuss the influence of religion on social work. Final part of this paper verifies the theoretical background given with qualitative research in a form of questionnaire.